

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

“TAFAKKUR VA TALQIN”

MAVZUSIDAGI

**RESPUBLIKA MIQYOSIDAGI
ILMIY-AMALIY ANJUMAN TO‘PLAMI
(I QISM)**

BUXORO 2022 yil, 23 may

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI OY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM
VAZIRLIGI**

BUXORO DAVLAT UNIVERSITETI

MAGISTRATURA BO‘LIMI

**IQTIDORLI TALABALAR, MAGISTRANTLAR, TAYANCH
DOKTORANTLAR VA DOKTORANTLARNING**

TAFAKKUR VA TALQIN

mavzusida

**Respublika miqyosidagi ilmiy-amaliy anjuman
to‘plami
(1-qism)**

2022-yil, 23-may

3. Turaev Shukhratjon. The role of independent education in teaching physics. Society and innovations Special Issue -12(2021). 115-121.
4. Siddik Kakhkharovich Kakhkharov, Shukhratjon Farmonovich Turaev, (2021). Pedagogical and Psychological Aspekts Of Independent Education. The American Journal of Social Science and Education Innovations, 3(05) 240-246.

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARINING KOMPETENSIYASINI SHAKLLANTIRISH VA RIVOJLANTIRISHDA O'QITISHNING TASHKILY-PEDAGOGIK SHARTLARI

U.H. Hayitov,

Buxoro Davlat universiteti doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada “Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalangan holda o‘qitish usullarini takomillashtirish” mavzusidagi ilmiy-tadqiqot ishini yoritishga xizmat qiladigan o‘qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: kompetensiya, o‘qitishning tashkiliy-pedagogik shartlari.

O‘quvchilar kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishning konseptual asosi sifatida pedagogik jarayon loyihasini ishlab chiqish va uni amalga oshirish metodologiyasini ajratib ko‘rsatish muhim. Bu tegishli yordamni – jarayonlar, ta’lim texnologiyalari, tashkiliy-pedagogik muhitni aniqlash va takomillashtirish usullari ishlab chiqishni talab qiladi.

Zamonaviy o‘qitishni tashkil etishda pedagogik jarayonni tavsiflashda pedagogik shart-sharoitlar tushunchasi juda faol qo‘llanilganligi sababli pedagogik shart-sharoitlar haqida alohida gapirish mantiqan to‘g‘ri keladi. Shu sababli, tadqiqotimizda pedagogik shartlar tushunchasini har tomonlama tahlil qilish, o‘rganilayotgan toifani tushunish uchun muhim bo‘lgan bir qator qoidalarni aniqlab, ularni nazariy asoslash va dalillarni ajratib ko‘rsatishga imkon beradi:

- pedagogik jarayonning tashkil etilishi va samaradorligi uning tashkiliy-pedagogik sharoitlariga bog‘liq;

- pedagogik jarayonning innovasion texnologiyalardan foydalangan holda namunali tashkil etilishi innovasion ta'lim muhitining imkoniyatlarini o'zida aks ettiradi, bu ta'lim muassasasi va mas'ul muassasalarning o'zaro hamkorligida, shuningdek, ta'lim muassasasining maqsadli faoliyatida o'z ifodasini topadi;

- pedagogik jarayonning tashkiliy-pedagogik shartlari uning tashkiliy elementlari bilan tavsiflanadi, bu esa o'z navbatida ta'lim jarayonining mansabdor shaxslarining ta'lim jarayonini rivojlantirishga e'tiborini aks ettiradi;

- adekvat tanlangan pedagogik shart-sharoitlarni amalga oshirish zamonaviy pedagogik jarayonlarning samarali ishlashi va rivojlanishini belgilaydi[1].

Yuqoridagilardan kelib chiqib, tadqiqotimizda boshlang'ich ta'lim darslarining pedagogik shart-sharoitlarni pedagogik jarayonning yetakchi tarkibiy qismlaridan biri sifatida qaraymiz. Bu o'quvchilarning o'zaro munosabatlarini maqsadli rivojlantirishda, shuningdek, o'quvchilarning kompetensiyasini rivojlantirishga ta'sir etuvchi boshqa omillar bilan birga, ularning boshlang'ich ta'lim sohasidagi imkoniyatlarini aks ettirishda namoyon bo'ladi. Bizning tadqiqotimizda boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'qitishni takomillashtirish nuqtai nazaridan hal qilinishi mumkin bo'lgan vaziyatdan kelib chiqamiz, bunda o'quvchilar kompetensiyasini shakllantirish muammosini hal qilishning ikkita asosiy jihati hisobga olinadi:

Birinchi, ta'lim jarayoni sub'yektlari, ya'ni o'quvchi-o'quvchi va o'qituvchi-o'quvchilarning o'zaro ta'sirining mazmuni va mohiyatini ochib berish;

Ikkinchi, ta'lim jarayonida innovasion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning o'quv jarayonida kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish omili sifatida qarash;

O'z o'rnida, ta'lim jarayonida innovasion texnologiyalardan foydalanish o'quvchilarning o'quv jarayonida kompetensiyani shakllantirish va rivojlantirish tadqiqotimizda asosiy o'rin tutadi.

Tadqiqot tahlilidan umumiy o'rta ta'lim boshlang'ich sinf o'quv jarayonining pedagogik shart-sharoitlar konsepsiyasining quyidagi xususiyatlari aniqlandi:

- pedagogik shart-sharoitlar ta'lim jarayonining tashkiliy-pedagogik imkoniyatlarini namoyon etish, uning ta'lim jarayoniga ta'sirini aniqlash bilan tavsiflanadi;

- pedagogik shart-sharoitlar olimlar tomonidan pedagogik jarayonning metod va shakllari bo'lgan, uning oldida turgan muammolarni hal etish muvaffaqiyatini belgilovchi ob'yektiv imkoniyatlar yig'indisi sifatida belgilanadi;

- pedagogik jarayonning asosini tashkil etuvchi yoki jarayonni boshqaradigan pedagogik shart-sharoitlar ma'lum vaziyatlarda o'zaro bog'liq bo'lgan ta'sir choralari o'z ichiga oladi;

- pedagogik shart-sharoitlar pedagogik jarayonning ta'minot bazasi sifatida tafsiflanadi.[2] Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirishning umumiy nazariy va amaliy asoslarining yo'qligi o'quvchilarning kompetensiyalarini shakllantirish va rivojlantirish uchun universal tashkiliy-pedagogik shart-sharoitlarning yo'qligidan dalolat beradi. Ko'rinib turibdiki, boshlang'ich sinf o'quvchilarining kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishda zamonaviy ta'lim mazmuni va turli xil sharoitlarning mavjudligini hisobga olish kerak. Shuning uchun ham tadqiqotimizning vazifasi boshlang'ich sinf o'quvchilari kompetensiyasini shakllantirish va rivojlantirishda ustuvor ahamiyatga ega bo'lgan pedagogik shart-sharoitlarni aniqlashdan iborat. O'qitishda innovasion texnologiyalarni joriy etishning tashkiliy-pedagogik shartlari bu pedagogik jarayonning o'ziga xos xususiyati bo'lib, unda boshlang'ich sinf o'quvchilarining salohiyati namoyon bo'ladi. Shuningdek, u pedagogik jarayonni tartibli va muvaffaqiyatli olib borishga, o'quvchilarning kompetensiyasini samarali rivojlantirishga imkon beradi.

Adabiyotlar:

1.Эргашев Б.Б. Профессионал таълим йўналиши талабаларини касбий фаолиятга тайёрлашнинг педагогик стратегиясини лойиҳалаштириш. Пед. фан.док.(DSc)дисс. – Наманган: – 2022. – Б. 211.

2. Шуткина Ж.А. Организационно-педагогические условия формирования конкурентоспособности выпускников негосударственного вуза: Автореф. дис. к.пед.н. по специальности 13.00.01. – Нижний Новгород, 2008. – С. 22.

IQTIDORLI O'QUVCHILARNING INTELLEKTUAL SALOHIYATINI MODULLI TA'LIM ASOSIDA YANADA TAKOMILLASHTIRISH

D.I.Maxmudova,

BuxDU, Pedagogika va Psixologiya

mutaxassisligi magistranti

Annotatsiya: Maqolada maktab o'quvchilarining iqtidorini yanada takomillashtirish va rivojlantirishda talab qilinadigan ko'rsatkichlar hamda maxsus bir necha bosqichli moduldan foydalashning xususiyatlari ochib berilgan.

Kalit so'zlar: Iqtidor, intellekt, aqliy rivojlanish, o'zligini anglash, qobiliyatlarini namoyon etish, intellektual ijodiy salohiyat, o'quv rejasi modeli, kasbiy rivojlanish, iste'dodni rivojlantirish, iqtidorli o'quvchilar, loyihaga asoslangan faoliyat, ijodkorlik, loyiha, iqtidorlilik.

Mamlakatimizda ta'lim siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri ta'lim tizimini kompetensiyaga yo'naltirilgan yondashuvga qayta yo'naltirishdir. Asosiy kompetensiyalar maktab ta'limining eng dolzarb natijasi sifatida qaraladi. Bu shuni anglatadiki, maktabdagi ta'lim jarayonini shunday o'zgartirish kerakki, kompetensiyalarni shakllantirish uchun qulay sharoitlar yaratilsin. Kashf et, izla, bu so'zlar zamonaviy ta'limning kalitiga aylanmoqda. Bu vazifani amaliy amalga oshirishda juda qiyin, chunki iqtidorli odamni topish va undan ham ko'proq uni individual xususiyatlariga muvofiq tarbiyalash juda qiyin. Iqtidorlilik ijodkorlik, motivatsiya va aqliy ustunlik nuqtai nazaridan tengdoshlaridan farq qiladigan o'ziga xos narsalarni yaratish qobiliyatini va bu xususiyatlarning kombinatsiyasini anglatadi. Iqtidorli va iqtidorli o'quvchilar oddiy tengdoshlaridan farqli xususiyatlarga ega bo'lib, o'quvchilarning bu jihatlarga e'tibor berishlari zarur.